

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. III. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

His suppositis, quantum ad nomen, & necessitatem, atque existentiam legis, ut ipsius quidditatem & essentiam declarem, inquirimus, an lex essentialiter ad intellectum vel ad voluntatem pertineat, & cujus ex illis potentis actus existat? In cujus difficultatis resolutione tres reperio Theologorum sententias. Alij enim censent, legem ad voluntatem pertinere, alij ad intellectum, alij ad utramque potentiam. Primum docent Alphonsus à Castro lib. 1. de lege poenali cap. 1. Joannes Medina Codice de Oratione quaest. 2. & Suarez lib. 1. de legibus cap. 5. num. 24. ubi legem in Principe existentem ait esse actum ipsius voluntatis iustæ & rectæ, quo vult inferiorem obligare ad hoc vel illud faciendum. Secundum asserit ad D. Thoma hic art. 1. & ab omnibus ejus Discipulis, quos sequuntur Vazquez, Valentia, Azorius, & alij. Tertiam denique sententiam, in utroque actu intellectus & voluntatis essentiam legis constituentem, ruerunt Gerson Alphabeto 2. de potestate Ecclesiæ, considerat. 13. quæ est de origine juris & legum, Gregorius Ariminenfis in 1. dist. ultimâ quaest. unicâ, & Beccanus in Tractatu de legibus cap. 1.

§. II.

Sententia D. Thoma præfertur.

Dico igitur, lex, quantum ad suam substantiam, consistit in actu intellectus, sed præsuppositivè, & de connotato, importat actum voluntatis.

6. Prima pars est D. Thomæ hic art. 1. ubi illam probat primò, in argumento *sed contra*, ex eo quod ad legem pertinet præcipere & imperare: Sed hoc essentialiter pertinet ad intellectum, ut ostenderit supra quaest. 17. art. 1. ubi sic ait: *Imperare est essentialiter actus rationis, imperans enim ordinat eum cui imperat ad aliquid agendum, invitando, vel denunciando: Sic autem ordinare per modum cujusdam intimationis est rationis.*

Disp. II. art. 1.

Deinde in corpore articuli sic discurret: Lex nihil est aliud, quam regula quædam & mensura humanorum actuum, secundum quam inducitur quis ad agendum, vel ab agendo retrahitur: Sed regulare & mensurare actus humanos, ad rationem pertinet: Ergo lex quantum ad suam substantiam est aliquid rationis. Minor patet, Majorem verò sic ostendit. In unoquoque genere id quod est principium, est mensura & regula illius generis; nam unitas quæ est principium numeri, est mensura omnium numerorum; & motus primi cæli, qui est primus in genere motuum, est mensura omnium motuum corporum inferiorum: Sed ratio est primum principium actuum humanorum: Ergo regulare & mensurare actus humanos, ad rationem pertinet.

7. Potest insuper suaderi conclusio hæc ratione: Essentiale est legi obligare subditum sibi ad agendum vel omittendum aliquid; unde, ut supra ex D. Thoma, & Cassiodoro dicebamus, lex à ligando dicitur: Sed sola voluntas superioris non obligat subditum, quantumcumque cognoscat illum, donec ipsi intimetur: Ergo ratio legis non in actu voluntatis, sed in præcepto aut intimatione intellectus consistit. Major constat, Minor etiam est certa, etsi enim aliquis sciat voluntatem Principis sui esse ut faciat aliquid, non tenetur facere, quousque sibi intimetur. Item Reli-

Tom. III.

Agiosus non tenetur facere voluntatem sui superioris ante intimationem. Contra verò, si aliquid præcipiat superior, etiam si non habeat voluntatem ut ponatur in executione, tenetur subditus exequi; sicut Abraham, instante præcepto Dei, tenebatur filium Isaac sacrificare, licet Deus non haberet voluntatem efficacem, ut sacrificaretur.

His addi possunt plura Scripturæ loca, quibus lex nomine lucis significatur: Psalm. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui.* Psalm. 18. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos: Proverb. 6. Mandatum lucerna est, & lex lux.* Item Chaldaicè lex dicitur *Vrajesa*, à verbo *Vr*, quod est illuminare, quasi ejus munus sit lucere, splendescere, & illuminare: Sed lumen ac illuminatio ad intellectum pertinent, cum illuminatio in spiritualibus, nihil aliud sit, quam veritatis manifestatio, juxta illud ad Ephes. 5. *Omne quod manifestatur lumen est:* Ergo lex, quantum ad suam substantiam ad intellectum pertinet. Unde Augustinus lib. 1. de libero arbit. cap. 6 legem definit, *rationem summam, cui semper obtemperandum est.* Et Cicero lib. 1. de legibus, legem naturalem sic describit: *Lex (inquit) est ratio summa insita in natura, quæ jubet ea quæ facienda sunt, prohibetque contraria.*

G Quod verò lex præsuppositivè & de connotato importet actum voluntatis, ut secunda pars conclusionis asserit, manifestum est: Tum quia proprium est legis movere subditos ad aliquid agendum: Solus autem intellectus abique voluntate non potest movere. Tum etiam, quia lex non pertinet ad intellectum speculativum, sed ad practicum, & consistit, ut ostendimus articulo sequenti, in actu imperij: Sed actus imperij, licet elicitive, & quantum ad substantiâ, sit ab intellectu, supponit tamen & connotat actum voluntatis, à quo efficaciam & vim movendi participat, ut docet D. Thomas supra qu. 17. art. 1. Ergo licet lex quantum ad suam substantiam ad intellectum pertineat, præsupponit tamen actum voluntatis, illumque de connotato importat. Unde si nihil aliud velint Gregorius, & Beccanus, alijque Authores, qui legem ad intellectum & voluntatem pertinere existimant, à veritate non aberrant; si verò intendant, legem substantialiter & ex æquo ad voluntatem & intellectum spectare, falsum asserunt, cum repugnet unum simplicem actum esse elicitive & quoad substantiam à duabus potentiis.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objiciunt in primis Adversarii aliqua Scripturæ testimonia, in quibus lex Dei appellatur voluntas Dei: Psalm. 39. *In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam. Deus meus voluit, & legem tuam in medio cordis mei.* Psalm. 102. *Notas fecit vias suas Moysi, filijs Israël voluntates suas, id est leges & præcepta sua.* Et 2. Machab. 1. *Det vobis cor omnibus ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem, id est legem ejus servetis.*

Leges quoque civiles dicuntur esse placita Principum, Institur. de jure naturali, gent. & civili §. *Constat*, ibidemque §. *Sed & quod dicitur: Quod Principi placuit, legis habet vigorem.* Et Augustinus lib. 4. de civit. Dei cap. 6. *Arbitria (inquit) Principum pro legibus erant.* Demum Aristoteles in Rhetorica ad Alexandrum, cap. 1.

Sic iij

2. affirmat legem esse communem civitatis consensum. Et Cicero lib. 1. de legibus docet legem ab electione dictam esse. Ergo lex non pertinet ad rationem, sed ad voluntatem.

20. Verum ad hæc facile respondetur cum Magistro Soto lib. 1. de justitia quæst. 1. art. 1. illa testimonia non convincere legem esse actum voluntatis elicitive, & quantum ad substantiam, sed solum illum præsupponere, & connotare; subindeque illa probare quidem secundam partem nostræ conclusionis, sed non impugnare primam. Lex ergo Dei in Scriptura Sacra, voluntas ejus appellatur, vel quia voluntatem Dei supponit, vel quia est signum illius, nam inter signa voluntatis divinæ, quæ recenset D. Thomas 1. part. quæst. 19. art. 12. unum est lex seu præceptum. Interdum verò leges divinæ in Scriptura Dei judicia appellantur Psal. 147. *Non fecit taliter omni nationi, & judicia sua non manifestavit eis;* quia consistunt formaliter in actu intellectus intimante & denuntiante Dei voluntatem. Idem dicendum ad alia testimonia, lex enim electio, vel arbitrium Principis appellatur, quia arbitrium & electionem Principis sequitur, cum scilicet præcipitur quod Princeps elegit & decrevit.

21. Obijciunt secundo: Munus legis est movere subditos ad rectè operandum, seu ad eliciendam operationem ipsi conformem: Sed movere ad exercitium operationis in ordine ad aliquem finem, spectat ad voluntatem, ut docet D. Thomas supra quæst. 9. art. 1. idque convincit ipsius ratio, nempe quia objectum voluntatis est finis, qui est primum principium in agendis: Ergo lex ad voluntatem pertinet.

22. Respondeo, munus legis esse movere subditos ad rectè operandum, non quomodocumque, sed intimando, & loquendo, quod est proprium intellectus, non autem voluntatis, cui solum convenit movere per modum impellentis, & quantum ad exercitium actus.

23. Obijciunt tertio: Ferre legem est actus justitiæ legalis, cum lex ordinetur ad bonum commune, quod à justitia legali respicitur: Sed justitia legalis est virtus in voluntate residens: Ergo lex pertinet ad voluntatem.

24. Respondeo negando Majorem, nam condere legem non est actus justitiæ legalis, sed prudentiæ politicæ aut regalis; unde divina Sapientia Proverb. 8. ita de se loquitur: *Per me Reges regnant, & legum conditores justa decernunt.* Prudentia tamen politica vel regalis, quæ leges habet condere, actum justitiæ legalis bonum commune intendens præsupponit. Unde lex essentialiter & formaliter ad intellectum pertinet, licet connotet ordinem ad voluntatem, ejusque actum præsupponat, ut in secunda parte conclusionis declaravimus.

25. Obijciunt quarto: Lex nihil aliud est, quàm regula quædam & mensura humanorum actuum, ut supra dicebamus: Sed regulare humanos actus, pertinet ad voluntatem, ut docet D. Thomas 2. 2. quæst. 107. ubi asserit voluntatem divinam esse primam regulam, quæ actiones humanæ regulari debent, voluntatem verò Prælatorum esse secundam regulam participatam à prima: Ergo lex pertinet ad voluntatem.

26. Respondeo quod voluntas divina est prima regula humanorum actuum, ut dirigitur à ratione divina, & non aliàs, ac proinde ratio primæ regulæ humanorum actuum competit per se primò rationi divinæ, & participativè rationi creatæ;

A unde etiam voluntas Prælatorum non dicitur secunda regula actuum humanorum, participata à prima, nisi prout dirigitur à ratione creatæ; & sic intelligendus est D. Thomas loco citato, cum docet voluntatem divinam esse primam regulam actuum humanorum, & voluntatem Prælatorum secundam regulam, participatam à prima.

Obijciunt quintò Authores tertiæ sententiæ, existimantes legem ad intellectum & voluntatem ex æquo pertinere, D. Augustinum, qui lib. 22. contra Faustum, cap. 27. legem æternam definiens ait, esse aut rationem, aut voluntatem divinam.

B Verum hoc frivolum est, nam S. Doctor dicens, legem æternam esse intellectum aut voluntatem Dei, non intendit illam ex æquo pertinere ad utramque potentiam, sed ad unam vel aliam, disjunctivè, volens consultò ab his opinionibus abstinere, quia nihil ad suum propositum conducebant. Loco verò supra citato libri primi de libero arbitrio, determinans ex professo hanc quæstionem, quam in libris contra Faustum indecisam reliquerat, legem definit, rationem summam, cui semper obtemperandum est, subindeque eam ad solum intellectum quoad substantiam pertinere, manifestè declarat.

§. IV.

Corollarium notatu dignum.

EX diâis colligitur contra Lorcam, & quosdam alios Recentiores, legem non consistere essentialiter in actu judicii practici intellectus, sed in actu imperij, seu potius in aliquo per ipsum constituto.

Pro intelligentia hujus corollarij breviter explicandus est ordo actuum intellectus & voluntatis, qui ad legis constitutionem intervenit. Unde sciendum est, quod legislator cognoscens bonum commune, quod maximè in pace & tranquillitate Reipublicæ consistit, intendit hoc bonum, & ex ejus intentione statim sequitur consultatio de medijs quibus illud assequatur, quæ consultatio est actus intellectus practici, qui dicitur eubulia, ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 51. art. 1. & 2. Deinde sequitur judicium intellectus practici, quod est terminus consilij, & nihil est aliud quàm sententia intellectus approbantis hoc medium præ illo, pro quo actu dirigendo ponitur alia virtus in intellectu, adjuncta prudentiæ, quæ dicitur synesis, ut tradit idem S. Doctor ibidem art. 3. Postea sequitur electio voluntatis, quæ elegit medium quod judicatur convenientius in ordine ad affectionem finis, pro qua elicienda ponuntur virtutes morales in voluntate, & in appetitu sensitivo. Denique sequitur alius actus intellectus, qui dicitur imperium practicum, quo per modum ordinationis & intimationis intellectualis, Princeps efficaciter præcipit subditis id quod convenientius judicavit & elegit ad bonum Reipublicæ consequendum: pro quo actu ponitur prudentia, ut constat ex D. Thoma 2. 2. quæst. 47. præcipuè art. 8. Dicimus ergo legem non consistere in actu illo judicii practici intellectus, qui antecedit electionem. Ratio est, quia ut supra dicebamus ad legem pertinet præcipere: Sed judicium de aliquo faciendum salvatur sine præcepto: Ergo lex non pertinet essentialiter ad actum judicii qui antecedit electionem, sed ad actum imperij qui electionem subsequitur.